

סנהדרין דף נ"ז

תנא דבי מנשה לומד כל מצווה ממקור אחד

הגמרא ממשיכה לדון בעניין שבע מצוות בני נח. והביאה, שיש תנא הסובר שבני נח לא נצטוו על הדינין וברכת השם, ובמקומם שונה סירוס וכלאים, הוא התנא דבי מנשה. וכעת שואלת הגמרא, אם הוא דורש מהכתוב לגבי אדם הראשון "ויצו ה' אלהים על האדם", מדוע אינו לומד גם דינין וברכת השם. ואם לא דורש פסוק זה, מנין לומד על סירוס וכלאיים? עונה הגמרא, באמת אינו דורש את הכתוב "ויצו". וכל שבעת המצוות לומד מכתוב אחר.

עבודה זרה וגילוי עריות³⁰⁹, ממה שנאמר: "ותשחת הארץ לפני האלהים" מכך שנענשו משמע שנצטוו. ותנא דבי רבי ישמעאל, בכל מקום שנאמרה השחתה אינו אלא דבר ערוה, "כי השחית כל בשר את דרכו" ודרכו הוא גילוי עריות שנאמר "דרך גבר בעלמה". עבודת כוכבים שנאמר: "פן תשחיתון ועשיתם וכו'". והחולק עליו סובר שהכתוב כאן רק מגלה על מה נענשו. שפיכות דמים, ממה שנאמר: "שופך דם האדם וכו'". והחולק עליו סובר שהכתוב גילה באיזו מיתה ימיתם.

גזל, מהכתוב "כירק עשב נתתי לכם את כל", ואמר רבי לוי, התיר לו הכתוב רק כירק עשב הגדל מאיליו, אבל לא כירק גנה שאסור משום גזל. והחולק לומד מכאן שהתירה התורה לנח בשר³¹⁰.

אבר מן החי, נלמד מהכתוב: "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו" בעוד שהבשר ב'נפשו' לא תאכלו. והחולק סובר שמכאן למדים היתר אכילת שרצים לבן נח³¹¹. סירוס, שנאמר: "שרצו בארץ ורבו בה" ואין למעט את מצווה זו על די סירוס. והחולק סובר, שהכתוב לא בא לצוות על פריה, אלא ברכם בפריה ורביה. כלאים, שכתוב: "מהעוף למינהו" שהצטוו להביא זכר ונקבה לתיבה מכל מין, ולא שידווג לו מין אחר, וזה משום שאסורים בכלאיים. והחולק סובר שהכתוב לא בא לאסור כלאים, אלא שכל אחד ואחד נוח לו לצוות מינו מצוות מין אחר.

309 נ"ז ע"א

310 אדם הראשון לא הותר לו בשר באכילה, אלא עשבים ואילנות, דכתיב הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע לכם יהיה לאכלה ולחית הארץ, העשבים והאילנות תאכלו אתם וחית הארץ, ולא חית הארץ לכם; והוזהרו על אבר מן החי מ'אכול תאכל' וללמדך דאפילו אינן ממיתה, אלא שנפל ממנה אבר מאיליו – לא תאכלנו; ובאו בני נח, והתיר להם להמית ולאכול. רש"י.

311 שכך דורשת הגמרא לקמן (דף נט:): אותו בשר שקרוי 'דמו בנפש' והבשר קרוי 'בשר', דהיינו: דמו חלוק מבשרו – אסור לכם משום אבר מן החי, ולא בשרצים שאין דמו קרוי 'נפש' אלא הרי הוא כבשרו. ואף בישראל לא חייבים על אכילת שרצים כרת. רש"י.

אמר רב יוסף, אמרו בבית מדרשו של רב, אף על פי שבני נח נצטוו בשבע, אין נהרגין אלא על

שלש³¹², על גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל ברכת השם. הקשה רב ששת, מובן שעל שפיכות דמים נהרג, שנאמר: "שופך דם האדם באדם דמו ישפך", אלא השאר מנין נלמדים אם התרבו מ'איש איש' היה לחייבם מיתה גם על עבודת כוכבים? אלא אמר רב ששת בשם החכמים שבבית מדרשו של רב, על ארבע מצות בן נח נהרג.

שואלת הגמרא, והאם על עבודת כוכבים בן נח נהרג, והרי שנינו בברייתא, דברים שבית דין של ישראל ממיתין עליהן בעבודת כוכבים, בן נח מוזהר עליהן. משמע שרק מוזהר אבל לא מת? אמר רב נחמן בר יצחק, כל מקום שהוזהרו בני נח זו היא מיתתם.

על שבע מצות בן נח נהרג רב הונא ורב יהודה וכל תלמידי רב אמרו, על שבע

מצות בן נח נהרג. הכתוב גילה בשפיכות דמים, והוא הדין בכולם. שואלת הגמרא, האם על גזל חייב, הרי שנינו, כך בן נח מצווה על הגזל: גנב וגזל וכן יפת תואר שכביכול גוזלים אשתו במלחמה, וכן כל הדומה שאינו ממש גזל, נכרי בנכרי ונכרי בישראל אסור, וישראל בנכרי מותר. ואם מומת על כך מדוע נאמר אסור, צריך להיות כתוב 'חייב'? עונה הגמרא, שאכן היה ראוי לכתוב חייב, אלא שלגבי ישראל רצתה הברייתא לכתוב 'ישראל בנכרי מותר' לכן ברישא שנינו 'אסור'. שואלת הגמרא, והרי בכל מקום שיש לחייב כתוב חייב ולא אסור. שהרי ברישא לגבי רציחה שנינו על שפיכות דמים נכרי בכותי וכותי בישראל חייב, ישראל בכותי פטור?

עונה הגמרא, שם לא יכלה לכתבו 'אסור' ו'מותר', שאז בסיפא נצטרך לומר 'ישראל בנכרי מותר' והכוונה שמותר להורגו בידיים, והרי שנינו בברייתא, כותי ורועי בהמה דקה שסתמן גזלנים שמרעים בהמתן בשדות אחרים, לא מעלין מהבור להצילים, ולא מורידים אותם לבור להמיתם בידיים.

למדנו בברייתא שכל כיוצא בגנב וגזל ויפת תואר גם נכרי בנכרי חייב מיתה. שואלת הגמרא, מה הכוונה לרבות בגזל? אמר רב אחא בר יעקב, מדובר בפועל בכרם ואוכל מן הענבים. שואלת הגמרא, איך מדובר, אם בגמר מלאכה ששכרו לבצור, אז אפילו לפועל ישראל בכרם ישראל מותר. ואם לא בשעת גמר מלאכה הרי זה גזל גמור וכבר התנא כתב שנכרי בנכרי אסור?

312 גש"ר סימן. ונלמד כפי שפירש רב ששת: שבשפיכות דמים כתוב במפורש 'דמו ישפך', וגילוי עריות וברכת השם מתרבים מישראל 'איש איש' לרבות את הכותים להיות במיתה כישראל. רש"י.

את בניו ואת ביתו אחריו וכו'" והכוונה ב'ביתו' לנשים? והוא עצמו ענה, "בניו לדין, "ביתו" מצווה לתת 'צדקה'. אמר רב אויא סבא לרב פפא, אם ממעטים מ"איש", בת נח שהרגה לא תיהרג, שנאמר "מיד איש" ולא מיד אשה? אמר לו, כך אמר רב יהודה, אשה חייבת מהכתוב "שופך דם האדם" הכל במשמע. עוד שואלת הגמרא, נאמר שבת נח שזינתה לא תיהרג, שנאמר: "על כן יעזב איש" ולא אשה? אמר לו, כך אמר רב יהודה נאמר "זהו לבשר אחד" מכאן שחזר וכלל אף את הנשים.

כתיב הבא על נערה המאורסה
ישראלית חייב בדיני ישראל

תנו רבנן, נאמר: "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה" "איש איש" לרבות את הכותים שמוזהרים על העריות כישראל. שואלת הגמרא, והרי למדנו "לאמר" זה גילוי עריות? עונה הגמרא, שם זה ציווי על עריות שלהם, וכאן הצטוו על אשת איש מישראל. ששנינו בסיפא, בא על עריות ישראל, נידון בדיני ישראל. שואלת הגמרא, לגבי איזה הלכה נדון בדיני ישראל? אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא, לומר שצריך לעדה ועדים והתראה כישראל, וללא זה אינו נהרג. שואלת הגמרא, האם נקל דינו בגלל שבא על אשת ישראל, הרי כשבא על אשת כותי נהרג בעד אחד ובדיין אחד ושלא בהתראה? אלא אמר רבי יוחנן, ללמד שאם בא על נערה המאורסה ישראלית, חייב מיתה. שבדינם לא חייב³¹⁴ ובדינו חייב סקילה, ואין צריך עדה ועדים והתראה.

כתיב הבא על ישראלית שנכנסה
לחופה ולא נבעלה בחנק

שואלת הגמרא, והרי שנינו, בא על נערה המאורסה נידון בסקילה כישראל, ואם בא על אשת איש, נידון בחנק. ואם רק בנערה המאורסה נידון בדינו מדוע אשת איש בחנק הלא לפי דינם בסיף? אמר רב נחמן בר יצחק, הכוונה ב'אשת איש' לאשת ישראל שנכנסה לחופה ולא נבעלה, שלפי דינם אינו חייב, ואילו כשבא על ישראלית דנים אותו בדינו וחייב חנק. שכן שנה רבי חנינא, 'בעולת בעל' יש להם שחייב מיתה משום בעילתו של בעל ולא מפני קדושין וחופתו. אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה, אין הם חייבים על כך.

מחלוקת האם דורשים "איש איש"

ומביאה הגמרא ששנינו כרבי יוחנן שכתיב הבא על נערה המאורסה או שנכנסה לחופה ולא נבעלה נידון בדיני ישראל, ששנינו, כל ערוה שבית דין של ישראל ממיתין עליה, בן נח מוזהר עליה. אין בית דין של ישראל ממיתין עליה³¹⁵, אין בן נח מוזהר עליה, דברי רבי מאיר שלשיטתו אין דורשים "איש איש" שנאמר בפרשת עריות לרבות

314 מק' תוס' ממה ששנינו, ב"ב (דף טז: ושם) אותו היום עבר אותו הרשע חמש עבירות בא על נערה המאורסה? עונה הגמרא, אע"ג שלא נצטוו דבר מכוער הוא.

315 כגון חייבי כריתות: אחותו, ואחות אביו, ואחות אמו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו, ואחות אשתו. רש"י.

את הכותים. וחכמים אומרים, הרבה עריות יש שאין בית דין של ישראל ממיתין עליהן, כגון כל חייבי כריתות, ובן נח מוזהר עליהם. בא על עריות ישראל נידון בדיני ישראל, בא על עריות נכריות, נידון בדיני בן נח. ואנו אין לנו חילוק אלא נערה המאורסה, שלהם אין חייב ובדיני ישראל חייב. שואלת הגמרא, ומדוע לא הוזכר גם 'נכנסה לחופה ולא נבעלה'? עונה הגמרא, תנא זה הוא התנא מבית מדרשו של מנשה, הסובר שכל מיתה האמורה לבני נח אינו אלא חנק, וממילא כיון ששניהם בחנק אין בזה הבדל.

